

IVAN LIGATIĆ

VELEBITSKA UDARNA GRUPA II. POS-a

Ivan Ligatić
Bribir

UDK: 940.53/.54 (497.13)
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 1988-01-10

Autor članka, kao član velebitske udarne grupe II. POS-a, opisuje djelatnost svoga partizanskog odreda na području Velebita i Podgorja i nekih otoka. Opis događaja obuhvaća cijelu godinu 1944. Grupa je bila povezana s narodom toga kraja i zato je mogla uspješno djelovati i uspješno sprovesti mnoge akcije.

Komanda mjesta Bribir rasformirana je na kraju prosinca 1943. Dana 31. 12. 1943. g. prekomandirala me komanda Područja u komandu mjesta Jablanac na dužnost zamjenika komandanta komande mjesta Jablanac. Iz Bribira do Senja išao sam pješice. U Senju smo se našli svi koji smo bili određeni za komandu mjesta Jablanac, a to su: Mate Mavrić iz Grižana, komandant, Šima Crnić iz Grižana, komesar i Mate Mavrić, drugi komandir čete komande mjesta. Iz Senja smo do Jablanca 31. 12. uvečer išli jednim motornim čamcem koji nam je bio dodijeljen. Mate Kalafatić nešto je ranije, oko 20. 12., iz Bribira otišao za komandanta mjesta Pag.

U Jablancu smo formirali komandu mjesta uglavnom od boraca koje je uputila komanda primorskog područja. U Jablancu smo se zadržali do 19. siječnja 1944, kada smo se povukli na otok Pag-Olib-Vis. Na Vis smo stigli 31. 1. i zatekli ljudstvo povučeno iz mjesta Jablanac, Rab i Pag. Tu smo se javili komandi područja srednjodalmatinskih otoka. Komanda područja rasporedila nas je po vojno pozadinskim jedinicama na otoke kako bismo u svakom momentu bili spremni za povratak na svoje ranije dužnosti. Mene su uputili u Komižu na dužnost zamjenika komandanta komande mjesta Komiža, to je bilo na 5. 2. 1944, a već navečer 7. 2. pozivaju nas na Vis u komandu Područja. Ovdje u komandi Područja sa mnom je i Mato Kalafatić. Od 7. do 14. veljače prikuplja se ponovno ljudstvo po komandama Jablanac, Rab i Pag. Udruženo ljudstvo ove tri komande od 14. 2. radi kao radna grupa II. pomorskog sektora. Ljudstvo ove tri komande (oko 60 boraca) kreće prema Pagu 24. 2. navečer motornim trabakulom. U Joksincu na otoku Pagu stiže-

mo 28. 2. u 3 sata ujutro i tu sudjelujemo u prihvaćanju zarobljenih neprijateljskih vojnika. Bitka s neprijateljem vodila se pred Joksincem te noći između naša dva broda i dva neprijateljska. U toj bici zarobljeno je oko 90 neprijateljskih vojnika. Iz Jokisnice idemo u Novalju, gdje nam komanda naših brodova predaje na čuvanje zarobljene Nijemce. U Novalji čekamo brod koji treba doći s Visa ili Oliba zbog prihvaćanja zarobljenih Nijemaca jer su njihovi brodovi bili onesposobljeni za plovidbu.

Brod s Oliba ili Visa stiže oko 8 sati 1. 3. (mislim da je to bio jedrenjak »Sv. Ivan«). Zatim ukrcavamo zarobljenike i brod odlazi. Drugi dan iz Paga prema Novalji nadiru ustaše. Oko 9 sati patrola nas obavještava da se čuje pucnjava od Paga. To je borba između naših boraca koji su bili na osiguranju i ustaša. Povlačimo se iz Novalje ali se već drugi dan vraćamo natrag. 7. 3. povlačimo se prema Lunu, gdje nam drugovi terenski radnici osiguravaju dvije barke kojima se prebacujemo na Rab. Iz Raba idemo 9. 3. patrolnim čamcem (koji je došao iz Oliba) prema Olibu. Iz Oliba upućujemo se u Božavu, gdje nas prihvaća komanda II. pomorskog sektora. Komanda drugog pomorskog obalnog sektora s oko 50% ljudstva naše grupe raspoređuje u druge jedinice drugog pomorskog sektora, a 50% u našu udarnu grupu 2. pomorskog obalnog sektora raspoređuje na teren Velebita. Kada je krenula naša grupa iz Božave prema Velebitu, brojila je 16 do 20 boraca. Za komandanta grupe određen je Mata Kalafatić, za komesara Šima Crnić a za intendanta Ivan Ligatić.

Ostalo ljudstvo sačinjavali su borci komande mjesta Pag i Rab. Iz Božave krećemo prema Velebitu. Iz Božave do Oliba prema Velebitu vozi nas borbeni čamac »Junak« 15. 4. Iz Oliba krećemo prema Pagu 19. 4. u 17 sati lađicom na vesla i jedra. Na Pag stižemo u selo Lun 20. 4. u 5. sati. Na otoku Pagu između Luna i stare Novalje ostajemo do 23. 4. jer nismo imali veze zbog velikog nevremena i bure, kao i zbog zasjede koju su postavili Nijemci iz Jablanca u selo Prizna. Oni su, izgleda, bili obavješteni o našem dolasku. Naime kada smo došli 23. 4. u 24 sata u Priznu, reli su nam drugovi s terena, koji su nas dočekali, da je njemačka zasjeda bila u Prizni i oko Prizne od 20. 4. do 23. 4. do 9 sati.

U Prizni u jednoj šumici predanujemo a u 20 sati krećemo prema vrhu Velebita i stižemo 25. 4. u 2 sata u Štokić Dulibu. U Velebitu nas je, koliko se mogu sjetiti, dočekao odgovorni Ivan Starčević, koji je bio cijelo vrijeme u vezi s nama. Drugi ili treći dan k nama je došao sekretar Kotarskog komiteta Senj Zvonko Petrinović.

Grupa je bila naoružana sa dva puškomitraljeza, 7 engleskih šmajsera i s 8 do 10 pušaka. S ovim naoružanjem došli smo u Velebit. Odmah nakon dolaska 2. grupe obišli smo sela u okolici Jablanca sa zadatkom da povećamo brojno stanje grupe. U roku desetak dana grupa se povećala na 10 do 12 boraca i brojila tridesetak boraca. Sada su se u grupi formirala 2 voda s po 15 boraca. Komandant 1. voda bio je vodnik Rajko Rajačić vrlo hrabar borac. Pred završetak rata bio je komandant bataljona pomorske pješadije i poginuo od zadnjeg hica za oslobodenje Pule. Delegat je bio Milan Žigić. Obojica su došli u komandu mjesta Pag iz Like. Komandir II. voda bio je Mata Mavrić iz Grižana koji je poginuo potkraj rata u jednoj jedinici 2. pomorskog sektora. Ne mogu se sjetiti tko je bio delegat voda. Grupa je imala partijsku organizaciju. Sekretar je bio komesar Šima Crnić iz Grižana. To je bilo oko 15. 7. Nakon njegova odlaska u Olib komesar grupe bio sam ja, a sekretar organizacije Đuranović Milan (Ličanin). Organizacija je brojila 8-9 članova. Organizacija SKOJ-a nije postojala. Grupa se iza svake akcije selila na drugu lokaciju zbog sigurnosti, a budući da nismo imali nekih čvrstih nastambi, to nije pravilo nikakvih poteškoća. Nastambe su bile od granja. U logoru Štokić Duliba ostajemo do 9. 4. kada idemo u novi logor Ograđenica. U noći između 3. i 4. 6. pilimo telefonske stupove zapad-

no od Prizne. 22. lipnja obaviješteni smo od drugova Općinskog komiteta Senj da će jedna kolona Nijemaca 23. 6. ujutro ići iz Senja za Jablanac. Mi smo se u noć 22/23. uputili na most za vođom od 15 boraca i napali ih u prolazu. Poslije smo doznali da smo ubili jednog konja i ranili dva vojnika. Istoga dana na povratku iz akcije selimo se na drugo mjesto u logor iza brijega, istočno od Studenice. U međuvremenu dolazi k nama preko veze, u razmaku od 7 do 8 dana, 8 legionara.

U to vrijeme došli su i saveznički komandosi s radio-stanicom te u suradnji s njima organiziramo napad na Jablanac uz pomoć savezničkih aviona. Ovaj napad trebao je uvjeriti stanovništvo u suradnju partizana i saveznika. Napad je izvršen 14. 7. oko 7.30 sati iako je bio predviđen za 6 sati ujutro. Dogovor koji smo ostvarili putem komandosa s radio-stanicom i savezničke komande bio je da saveznički avioni u 6 sati 14. 7. napadnu Jablanac, a mi ćemo sa zauzetih položaja iznad Jablanca otvoriti mitraljesku i puščanu vatru. Zadatak aviona bio je da nas štiti od povlačenja. Mi smo u toku noći s 20 boraca i dva puškomitraljeza zauzeli položaj iznad Jablanca udaljen zračne linije oko 2.000 m i čekali smo napad aviona. Avioni su stigli tek u 7.30, bacili bombe i nestali otkuda su i došli. Kad su oni bacili prve bombe, mi smo otvorili vatru i pucali još neko vrijeme pa su avioni otišli. Mislili smo da će se avioni vratiti da nas štite pri povlačenju, no prevarili smo se. Tada je jedan borac rekao: »Majku im njihovu, zametnuli smutnju i pobjegli!« S obzirom na čistinu terena iznad Jablanca imali smo velike teškoće kad smo se izvlačili s položaja. Ipak žrtava nije bilo.

Iza ovog napada odmah su legionari više bježali u našu jedinicu tako da ih je za nekoliko dana u našu jedinicu prebjeglo još 7. Uz ovu grupu od 4 člana savezničkih komandosa s radio-stanicom bio je i Grga Rukavina kao prevodilac.

Osnovni zadatak naše udarne grupe bio je: napadati i uznemiravati neprijatelja, a kako bi se demoralizirali neprijateljski vojnici i prešli na našu stranu i kako bi se mobiliziralo ljudstvo na terenu gdje je djelovala grupa. 18. 7. napali su nas Nijemci. Naša jedinica, koja je bila na grebenu ispred Štokić-Dulibe, primjetila je Nijemce ujutro oko 6 sati na udaljenosti od 2000 do 3000 metara. Izvidnica je dala znak za uzbunu i mi smo se s oko 15 do 20 vojnika povukli na položaj na kosinu ispred Dulibe, gdje je bila i izvidnica i saveznici s radio-stanicom. Kad smo došli na položaj, saveznički vojnici još su spavali u vrećama. Da nije bilo našeg izviđača, njih bi Nijemci uhvatili na spavanju jer im je cilj bio upravo predio gdje su bili komandosi s radio-stanicom. Mi smo držali položaj dok su se komandosi povukli s radio-stanicom i dok smo spašavali ono malo hrane i desetak ovaca koje smo imali na položaju iznad Štokić-Dulibe. Nijemci su se povukli prema Jablancu oko 12 sati. U toku kolovoza nismo napadali neprijateljske vojnike, jer se pripremala omladinska konferencija na Alanu, a osim toga imali smo pune ruke posla s prihvatanjem legionara koji su bježali iz Jablanca i koje smo prebacivali na Olib i Ist. U 8. mj. predalo nam se oko 35 legionara koje smo u tri grupe prebacili na Olib i Ist u komandu Drugog pomorskog sektora. Iz Prizne smo ih barkom prebacivali u Staru Novalju. Iz Stare Novalje išli su pješice do Jakusnice, a iz Jakusnice su ih preuzeli borbeni čamci Drugoga pomorskog sektora.

Nakon oslobođenja ja sam se na Rijeci sreo s nekim legionarima koji su nam se u Velebitu predali. Znači da su se u pomorskoj pješadiji kod oslobođenja Istre dobro borili.

Legionari iz Jablanca dolazili su do nas putem tzv. terenaca, no o ovim aktivnostima ja vrlo malo znam (o ovome bi trebali nešto reći tadašnji aktivisti-odbornici).

Ja se sjećam samo nekih koji su bili u našoj grupi: Milan Dundović (umro u Crikvenici), Petar Dundović-Crni, Ivan Štokić, Jakov Štokić (navodno zarobljen od Nijemaca).

Posljednja naša akcija bio je napad na njemačku vojsku koja je bila došla iz Jablanca do Alana 23. 9. 1944. Prema procjeni na Alanu je bilo oko 200-300 legionara. Došli su već u ranim satima i zauzeli sve važnije kote oko Alana. Mi smo tih dana logorovali na Mirovu u kućama. Toga dana već smo zorom otišli na Dulibu a jedan vod bio je u zasjedi prema Cesarici. Mi smo u Štokić-Dulibi doznali da su Nijemci na Alanu od jednoga borca koji se vraća od kuće u logor. Odmah smo krenuli prema Alanu i upravo smo stigli na cilj kada su se Nijemci prebacili s kote prema zbornom mjestu koje je bilo na stovarištu spaljene pilane. Naša grupa popela se na jednu kotu sjeverno od pilane udaljenu oko 500 m i zasuli smo ih mitraljeskom i puščanom vatrom. S obzirom na to da je pao mrak Nijemci su odgovorili pucnjavom i povlačenjem ispod kosine koja je oko pilane. Toga dana zarobljen je i naš kurir u Alanu Jakov Štokić (mislim da se zvao Jakov).

Naša suradnja sa savezničkim komandosima sastojala se u ovome: Oni su preko radio-stanice obavještavali komandu II. pomorskog obalnog sektora i svoju komandu, a ona komandu II. pomorskog obalnog sektora (ne znam konkretno način obavještavanja).

Naš je zadatak bio i prijevoz legionara od Paga pa dalje i opskrba hranom i drugom opremom (to je obavljala avijacija pomoću padobrana). Naša je grupa pripremala teren za bačenu hranu i opremu, osvjetljavajući ga vatrom. Bačenu hranu i opremu uzimali su komandosi a višak smo uzimali mi. Mjesto za spuštanje hrane bio je Alan. Ugovaranje mjesta i raspoznavanje dogovarali smo s komandosima, a oni su se pak preko radio-stanice dogovarali sa svojom komandom.

Negdje u 2. polovici srpnja dolazi k nama nekoliko članova Kotarskog narodnooslobodilačkog odbora Senj, ali se ne zadržavaju dugo osim obitelji Petra Babića. Oni su ostali sve dok sam ja bio tamo. Kotarski komitet Senj bio je dosta dugo na terenu Jablanca. Često smo se vidali sa sekretarom Zvonkom Petrinovićem. Jednom nas je obišao i komesar komande Primorsko-goranskog područja drug Ivica Milošević. U oficirske činove provedeni smo u ožujku 1945, a prijedloge za nas dala je komanda primorskog područja negdje još u jesen 1944. Na kraju rujna, s obzirom na situaciju na frontu i zbog nade u brzo oslobođenje primorskog područja, počeo je komandni kadar prikupljati na Olibu, pa smo tamo pozvani iz naše grupe ja, Mato Kalafatić i Mile Đuraković. Mi smo napustili Velebit 25. 9. i javili se komandi Primorsko-goranskog područja na Olibu 1. 10. Ja sam raspoređen za komandanta mjesta Lošinj. Nakon kratkog vremena, možda svega 15 dana iza našeg odlaska, povučeni su i ostali borci u Komandu II. pomorskog obalnog sektora. U isto vrijeme povučeni su i saveznički komandosi.

Zusammenfassung

Der Autor dieses Artikels, als Mitglied der velebitischen Stossgruppe des 2. Küstensektors, beschreibt die Tätigkeit einer Abteilung der Partisanen im velebitischen und vorvelebitischen Raum. Die Gruppe war mit dem Volk auf diesem Gebiet verbunden, und konnte viele Operationen erfolgreich durchführen.